

ΘΥΜΗΣΕΣ

ΣΤΟ Β. Ε. ΠΑΥΛΙΔΗ

Τώρα ποῦ ξεψυχοῦν τὰ ώραῖα χρώματα
καὶ χύνονται βρυσούλες φιλημάτων
πές μου τ' ἀηδονόλαλο τραγοῦδί σου,
τὸ παραδείσιον ἄσμα τῶν ἀσμάτων.

Ταίριασε τὸν αὐλὸ τῆς Χάρης σου
στὴ βάρβιτο τῆς Ὁμορφιάς σου
παίξε τὴ λύρα τῆς Ἀγάπης σου,
κροῦσε τὴν ἄρπα τῆς Καρδιάς σου.

Καὶ σύρε στὸ χορὸ τὸν ὀλοπάρθενο
τις Θύμησες ποῦ σιγοκλαῖν ἀγνάντια,
τώρα ποῦ ξεψυχοῦν τὰ ώραῖα χρώματα
καὶ πέφτουν ἢ δροσοῦλες σὰ διαμάντια.

Κ. Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Ο ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟΣ

Συνέχεια καὶ τέλος.

Ὅταν ἐξεκινήσαμε, ὁ πατέρας μου ὅλο μοῦ ἔλεγε: «Μὴ βιάζεσαι τόσο, παιδάκι μου! μὴν τρέχεις ἔτσι! τί ἔπαθες; θαρρεῖς πὼς ἔχω τὰ χρονάκια σου; ὦ! κουράζομαι πολὺ! κουράστηκα πιά—κ' ἔχουμε ἀκόμη μὴν ὥρα δρόμο νὰ κάμουμε!» Ἄλλὰ ἐγὼ, σὰν νὰ εἶχαν φτερὰ τὰ πόδια μου, ἤθελα νὰ τρέχω ἀκράτητα, καὶ τὸν ἔσερα ὅπως-ὅπως ἀπὸ τὸ χέρι, ἀπὸ τὰ φορέματα, ἀπὸ τὴν ἀλυσίδα τοῦ ὀρολογιοῦ, ἐπίμονα, νευρικά, ἄγρια. Ὁ πατέρας μου ὁμως, ἐξηντάρης ἐπάνω-κάτω, ἐξακολουθοῦσε νάντιστέκεται ὅλο μὲ γλυκὰ λόγια τώρα, ὕστερα ποῦ εἶδε, φῶς φανερό, ὅτι ἐσώθηκε πιά ἡ ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ του ἀπὸ τὴν ἄβυσσον τῆς ἁμαρτίας. Καὶ διὰ νὰ κυριεύσῃ τὴν πρωτοφανῆ ὀρμὴν μου, ἐπειδὴ ἐγγνώριζε ὅτι ἐξεχνοῦσα τὰ πάντα, ὅταν μοῦ

διηγείτο ἱστορίες τοῦ λαοῦ κ' ἐγινόμενα ὅλος αὐτιά καὶ μάτια, ἐδοκίμασε καὶ τώρα νὰ μὲ πλανέσῃ καὶ μοῦ εἶπε εἰς τὸ τέλος: «Θέλεις, παιδάκι μου, νὰ σοῦ ξιστορήσω τί ἔπαθε τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων ἀπὸ ἓνα καλικάντζαρον ὁ Μάνθος τοῦ Δημήτρη, ποῦ φούσκωνε πὼς τάχα δὲν φοβάται τίποτε αὐτός;... Ὁχι; δὲν θέλεις; πὼς αὐτό;... Ἄς εἶναι θέλεις καλύτερα νὰ σοῦ διηγηθῶ τὴ γέννησι τοῦ Ἀντριωμένου ποῦ γεννήθηκε μὲ οὐρὰ καὶ προσώπιδά τὴν ἡμέρα τοῦ Πάσχα;... Μὴ βιάζεσαι τόσο λοιπόν! Περίωγο νὰ μὴν θέλῃς!... Ἄ! τότε λοιπὸν νὰ σοῦ ξιστορήσω, παιδί μου, τὸ θαῦμα τοῦ Ἁγίου Φανουρίου ποῦ ἔκαμε μιὰ χωριάτισσα σείρα νὰ γεννήσῃ τριδύμα, ὅταν ἤτον σαρανάρα πιά αὐτὴ κ' ἐβδομηντάρης ὁ

ἄντρας της, ὁ κύριος Χρῆστος, ὁ πάρεδρος, καλὴ θὰ τὸν ξέρης βέβαια, αὐτὸς ποὺ εἶχε κ' ἕνα παραγιὸ ζετρελλαμένον, λένε, γιὰ τὴ γυναῖκά του... Ἐσὺ τίποτε ὄλο τρέχεις βλέπω! Μὰ τί ἔπαθες λοιπὸν, παιδί μου;... Ἐλα! ξέρω τὶ θέλεις κατεργάση! Θέλεις νὰ σοῦ διηγηθῶ κανένα πανηγύρι, ἔ!... Στὸ πανηγύρι λοιπὸν τῆς Φανερωμένης εἶδε, μιὰ φορὰ κ' ἕναν καιρὸ, κάποιον ἀρχοντόπουλο νὰ χορεύῃ τὴν τράτα ἢ Ἀγάθη τοῦ Σταματελοῦ.... Οὐφ! πῶς τρέχεις! ἔτσι μοῦρχεται νὰ σὲ ξαναπάρῳ στὸν πάτερ-Λευτέρη τὸν...» Καὶ δὲν ἐπρόφθασε νὰ συμπληρώσῃ τὴν φράσιν του ὁ πατέρας μου ἀπὸ τὴν ἐκπληξιν καὶ χαρὰν ποὺ αἰσθάνθηκε, ὅταν μὲ εἶδε νὰ σταματήσω ἀτότομα, μὲ μὲν ἐπρόφερε τὸνομα τοῦ σωτήρος ἐκεῖνου τῆς παιδικῆς ψυχῆς μου.

— Δόξα σοι ὁ Θεός! εἶπε ἀμέσως· στάληθινὰ σώθηκε τὸ παιδί μου! Πῶς νὰ σ' εὐχαριστήσω καλύτερα, θαυματουργέ μου πάτερ-Λευτέρη!... Ἄ! ξεκουράσθηκα νὰ σοῦ πῶ, παιδί μου!... Ἐλα πᾶμε τώρα, μὰ νὰ μὴ βιάζεσαι πάλα!... Πῶς δὲν κινέσαι; τί ἔπαθες;

— Εἶμαι κουρασμένος, πατέρα! τοῦ ἐπιθυρία τέλος· δὲν μπορῶ!

— Καλὰ νὰ πάθης! Κ' ἐγὼ τὸ βλέπω εἶσαι κατακίτρινος σὰν φλῶρος. Δὲν σοῦ φώναξα νὰ μὴν τρέχης τόσο; Ἐσὺ τίποτε! Βλέπεις ὅποιος παρακούει τὸν πατέρα του τί παθαίνει; Ἄν εἶσαι ὅμως ἀδιάθετος, καλύτερα νὰ γυρίσουμε νὰ σοῦ διαβάσῃ καμμιὰ εὐχὴ ὁ παππᾶ-Λευτέρης...

— Εἶμαι καλά, πατέρα μου, εἶμαι περίκαλα! τοῦ ἐφώναξα τώρα ἀνήσυχ' αἶμα! πᾶμε σίτι!...

— Πάλα τρέχεις σὰν δαίμονας, βλέπω! Ἡ θὰ πηγαίνουμε σιγά-σιγά ἢ νὰ σὲ ξαναφέρῳ στοῦ....

— Ὅπως θέλεις, πατέρα, ὅπως θέλεις! τοῦ ἀπήνησα, καὶ τὸν ἐκίτταξα ἱκετευτικὰ εἰς τὰ μάτια κ' ἐπήγαινα τώρα ὅπως ἤθελε αὐτός.

— Ἐτσι μπράβο, παιδί μου! Θὰ φτάσουμε μιὰ χαρὰ σπιτάκι μας, κ' ἐγὼ, γιὰ νὰ σοῦ περνᾷ ἢ ὥρα, θὰ σοῦ διηγηθῶ πῶς γίνηκε θαυματουργὸς ὁ παππᾶ-Λευτέρης... Θέλεις;... Ἄ! βέβαια καὶ θέλεις, ἀφ' οὗ δὲν βιάζεσαι τώρα· ὄχι ὅμως καὶ τόσο σιγά νὰ πᾶς!... Περπάτα ὅπως ἐγὼ καὶ ἄκουε μὲ προσοχὴ καὶ

κατάνυξι γιὰ νὰ γίνης καὶ σὺ—ἀμποτε θεέ μου! —μιὰ μέρα σὰν τὸν ἅγιον αὐτὸν ἄνθρωπον! Καὶ γιὰ νὰ μὴ γίνης; Μήπως ὁ παππᾶ-Λευτέρης, εἰς τὰ νιάτά του, ἦτον καλύτερός σου; Ἦτον χίλιες φορὲς χειρότερος! Ἀληθινὰ διαόλου ἀγγόνι, γιὰ τὸν πατέρα του, ὅπως αὐτός, ἦτον παππᾶς κ' ἐκεῖνος, ὁ πάτερ Διονύσης, ἁγία ψυχὴ! αἰωνία του ἢ μνήμη! Αὐτὸς ἔκαμε τὸ παιδί σου νὰ θαυματουργῇ σήμερα!... Περπάτα λοιπὸν γληγωρότερα παιδί μου!... Ὁ πάτερ Διονύσης λοιπὸν ἦτον ἀπαρηγόρητος μὲ τὸ παιδί του ὅπως ἐγὼ μ' ἐσένα. Ὁ Λευτέρης του—τὸν εἶχε μοναχογιὸ—ζοῦσε καθαντὸ σὰν Ἀντίχριστος. Ὅσον ὁ πατέρας του τὸν μάθαινε φόβον θεοῦ, τόσο αὐτὸς ἦτον ἀδιάντροπος γιὰ τὰ θεῖα. Ἀπὸ μικρὸ παιδί δὲν πίστευε τίποτε, ὁ Σατανᾶς! Κοροῦιδευσεν τὸν πατέρα του, κοιμόντανε στὸ Ἅγιο Βῆμα, σὰν τὴν ἀφεντιά σου στὲς ἀκολουθίαι τῆς σαρακοστῆς, ἔλκερτε — σὰν καλωῖρα! — ἀπὸ τὸ δίσκο τοῦ πάτερ-Διονύση λεφτά, πουλοῦσε κρυφὰ τὸ λάδι καὶ τὰ κερὰ τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν, καὶ ὄλο γλυκὰ ἀγόραζε καὶ ὄλο στὲς ταβέρνες γυροῦσε. Ὁ καυμένος ὁ παππᾶ-Διονύσης ἦτον νὰ τρελλαθῇ ἀπὸ τὴ λύπη του, γιὰ τὸ παιδί του ὄχι μονάχα τὸ ὑπεραγαποῦσε, ἀλλὰ καὶ τὸ θαύμαζε, γιὰ τὸ ἔβλεπε πῶς εἶχε μεγάλο πνεῦμα· ἔπερνε τὰ γραμμὰτα μὲ τὸ καντάρι κ' εἴξερε ἕνα χρόνον περισσότερο ἀπὸ τὸ δάσκαλον τοῦ χωριοῦ ποῦ εἶχε καὶ παντοπωλεῖο κολλητὰ στὸ Σχολεῖο. Ὅλο ὅμως στὴν κακία καὶ στὴν πονηράδα ἦτον ὁ νοῦς τοῦ Λευτέρη, καὶ γι' αὐτὸ τὰ χωριατόπουλα τὸν παρανομάζανε καὶ Λυκαλεπούδα. Κι ὅσο αὔξαινε στὰ χρόνια τόσο καὶ τὸ πνεῦμά του μεγάλωνε, καὶ τόσο κ' οἱ συχωριανοὶ του τὸν θαυμάζανε γιὰ τὰ ἔργα καὶ τὰ σημεῖά του, καὶ ἀπ' ὅλα πιὸ πολὺ γιὰ τὴ μεγάλη ἐπιδειξιόσυνην ποὺ εἶχε στὰ χέρια. Ἐπαιξε τὰ χαρτιά μὲ τοὺς γεροντότερους καὶ πονηρότερους συχωριανούς του, καὶ τοὺς γελοῦσε καὶ τοὺς κέρδιζε μπροστὰ στὰ μάτια τους, καὶ τὸ καταλαβαίνανε, μὰ καὶ δὲν μπορούσαν νὰ ποῦνε τίποτε, γιὰ τὸν ἐπιαναν ποτὲ πῶς ἔφτανε τὰ χαρτιά. Τοὺς ἔλεγε: «βάλτε στὴν ἀπαλάμη μου μιὰ δεκάρα»· τὴν ἔβαζαν· ἐκλειοῦσε, τὸ διαολόπαιδο, τὴν ἀπαλάμη του, ἔπειτα φουσοῦσε, τὴν μούντζωνε, τὴν ξανάνοιγε κ' ἢ

δεκάρα πάει—εἶχε κάμη φτερά! Οἱ συχωρια-
νοί του ἔσκαζαν γιὰ τὰ λεφτὰ πού ἔχαναν,
ἔχασκαν ὅμως καὶ γιὰ τὸ θαῦμα, καὶ μακαρί-
ζανε τὸν πάτερ-Διονύση γιὰ τὴν ἔξυπνάδα τοῦ
παιδιοῦ του κ' ἔλεγαν πὼς θὰ γίνῃ μεγάλος
ἄνθρωπος μιὰ μέρα, ἀφ' οὗ τὴν ὥρα, μικρὸ παιδί
ἀκόμη, ξέρει νὰ κλέφτῃ καὶ νὰ γελᾷ τὸν κόσμο
χωρὶς κανέναν νὰ παίρνῃ μυρωδιά. Αὐτῆς τῆς
γνώμης ἦτον δυὸ φορὲς κι ὁ πατέρας του, μὰ
ἤθελε ὁ Λευτέρης του νὰ γίνῃ μονάχα παππᾶς
καὶ νὰ τὸν διαδεχθῇ στὴν ἐνορία του, γιὰτὶ
εἶχε κάμη τάμα στὴν Παναγιά ὁ πάτερ-Διονύ-
σης, προτοῦ νὰ τὸν γεννήσῃ, πὼς τὸ πρῶτο
παιδί του θὰ τὸ ἀφιερῶσῃ στὴν ὑπηρεσία τῆς
ἐκκλησίας. Καὶ γι' αὐτὸ ὅπως ἔβλεπε νὰ μὴν
ἀγαπᾷ τὰ θεῖα ὁ Λευτέρης του καὶ ν'ἀξῇ μο-
λοντοῦτο τόσο μεγάλο μυαλό, ὅλο συλλογὴ ἦτον
μήπως δὲν ἐκτελέσῃ τὸ τάμα του καὶ κολασθῇ
ἢ ψυχὴ του στὴν ἄλλη ζωὴ. Καὶ φαίνεται
πὼς γιὰ νὰ καταφέρῃ τὸ Λευτέρη του στὸ
ὔστερο νὰ φορέσῃ ράσα, τοῦ τᾶκανε ὅλα καλά,
κ' ἔκανε πολὺ ἄσχημα βέβαια, καὶ τοῦδινε ὅ,τι
ἤθελε, ὅπως ἐγὼ 'ς ἐσένα, παιδί μου, φτάνει
μονάχα νὰ μὴν λείπῃς ποτὲ ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά!
Μὰ τὰ μυαλά τοῦ Λευτέρη ἄλλοῦ πηγαίνανε,
κι ὁ πατέρας του μέρα μετὰ τὴν ἡμέρα ἀπεπι-
ζόντανε, καὶ τὸ τάμα του θ'ἄμενε ἀπραγματο-
ποίητο, κ' ἡ ψυχὴ τοῦ πάτερ-Διονύση θὰ πῆ-
γαινε στὴν Κόλασι! Ἄλλὰ ὅποιος ἔχει φόβον
θεοῦ ποτὲ δὲν χάνεται κ' ἡ σωτηρία τοῦ ἔρχε-
ται ἀπὸ κεῖ πού δὲν περιμένει! Πρέπει λοιπὸν
νὰ ξέρῃς πὼς ὁ πάτερ-Διονύσης ἀπὸ εὐσπλα-
χνία εἶχε χρόνια ἓνα κανδηλανάφτη κουτσοπό-
δαρο...

— Τρ! τρ! ἐφώναξα διὰ μιᾶς ἔντρομος δια-
κόψας τὸν πατέρα μου, καὶ μοῦ ἐκόπηκαν τὰ
ἦπατα καὶ δὲν μπορούσα νὰ περπατήσω καὶ
ὅλο ἔτρεμα.

— Τὶ ἔπαθες, παιδί μου; μοῦ εἶπεν ἐκπλη-
κτος ὁ πατέρας μου. Γιατὶ ἔκαμες «τρ! τρ!»; Τὰ
τρηδόνια κάνεις; δὲν προσέχεις λοιπὸν στὰ
λόγια μου; ἂ! θὰ σὲ ξαναπάω...

— Προσέχω, πατέρα μου! προσέχω! ὁ Ἄπο-
δαῦτος μ' ἐτρόμαξε!

— Ποιὸς Ἄποδαῦτος; τρελλάθηκες; πῆγαινε
πίσω μου, Σατανᾶ! Ἄν μοῦ ξαναπῆς τέτοια
λόγια, ὁ παππᾶ-Λευτέρης...

— Ὅχι! ὄχι! δὲν σοῦ ξαναλέω, σοῦ τὸρκίζο-
μαι!

— Λέω κ' ἐγώ! Περπάτα ὅμως! Τὶ κουτσαί-
νεις σὰν τὸν κανδηλανάφτη τοῦ πάτερ-Διονύ-
ση;... Τὶ τινάζεσαι πάλαι σὰν τὸ ψάρι;...
Περπάτα καλά!.. Ἔτσι γειά σου! Λοιπὸν ὁ
κανδηλανάφτης ἐκεῖνος πού τὸν ἔλεγαν κοροῖ-
δευτικά Λαγοπόδη, γίνηκε ἀφορμὴ ὁ παππᾶ-
Λευτέρης νὰ φορέσῃ ράσα! Ἄλλόκοτο δὲν εἶναι;
Ἔτσι ὅμως εἶναι! Μάθε λοιπὸν πὼς ὁ Λαγο-
πόδης μ' ὅλη του τὴν κουτσαμάρα εἶχε γυναῖκα
πολὺ εὐμορφη, τὴν Ἀρετούσα, καὶ μὴν τὰ
ρωτᾷς πὼς τὸν πῆρε. Εἶσαι παιδί ἀκόμη καὶ
δὲν ξέρεις τὰ μυστήρια τῶν γυναικῶν; μάθε
μονάχα πὼς ἡ γυναῖκα αὐτὴ δὲν ἦτον—πὼς νὰ
σοῦ τὸ πῶ;—νά! δὲν ἦτον γυναῖκα τιμημένη,
γιατὶ εἶχε πρῶτα στεφανωθῇ, ὄχι ὅμως μετὰ
στέφανα τῆς ἐκκλησίας, ἓνα ἀρχοντόπουλο πού
τὴν ἄφησε ὕστερα, κ' οἱ γονεῖς της τὴν ἔδιωξαν
ἀπὸ τὸ σπίτι, κι αὐτὴ μὴ γνωρίζοντας τί νὰ γίνῃ,
ἀντὶ νὰ πάῃ νὰ πνιγθῇ ἢ ἀναθεματισμένη, στεφα-
νώθηκε, μετὰ τὰ στέφανα τῆς ἐκκλησίας τώρα, τὸ
Λαγοπόδη. Τοὺς γάμους τῆς Ἀρετούσας εὐλό-
γησε ὁ παππᾶ-Διονύσης, κι ἀπὸ εὐσπλαχνία,
γιὰ νὰ μὴ φοφῆσουνε τῆς πείνας, πῆρε τὸ Λα-
γοπόδη κανδηλανάφτη τῆς ἐκκλησίας του καὶ
δούλευε κ' ἡ γυναῖκά του σπῆτι του κ' ἔτσι
σώθηκε ἀπὸ τὰς ἁμαρτίες της, πού νὰ μὴν εἶχε
σωθῇ καλύτερα, γιατί δὲν ἦτον ἐλαφροῖσκιωτη,
φαίνεται, καὶ, μόλις πάτησε στὸ νοικοκυριὸ
τοῦ πάτερ-Διονύση, ἔπεσε τοῦ θανάτου ἢ παπ-
παδιά του, ἢ κυρὰ Χρηστίνα, πού ἔλασχε χρό-
νια ἀπὸ φάγουσα στὸ πρόσωπο—ἔξω ἀπὸ δῶ!
—κ' εἶχε παραμορφωθῇ ὅλη πού νὰ σιχαίνεται
νὰ τὴν φιλήσῃ καὶ ὄχεντρα ἀκόμη, ὄχι ἄντρας,
ἂν καὶ αὐτὴ εἶχε κάμη τὰδύνατα δυνατὰ νὰ
παραμορφώῃ τὸ πρόσωπό της γιὰ νὰ κρυβῇ
τὴν ἀσχημάδα της ἀπὸ τὴν τρελλὴν ἀγάπη
πού εἶχε στὸν πάτερ-Διονύση, γιατί τὸν ζήλευε
φοβερὰ—κ' ἦτον νὰ μὴν ζηλεύῃ τέτοιον ἅγιον
ἄνθρωπο; Ἄς εἶναι! αἰωνία της ἢ μνήμη!
Μετὰ τὸ θάνατό της, ὁ πάτερ-Διονύσης πού
λάτρευε πραγματικὰ σὰν καλὸς χριστιανὸς τὴ
γυναῖκά του, ἔκαμε χρόνια, λέει ὁ λόγος, νὰ
βγῇ ἀπὸ τὸ σπίτι του, κι ὅλο δεόντανε ὑπερ
ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν της, κι ὅλο μνημόσυνα
καὶ τρισάγια τῆς διάβαζε καὶ μονάζῃ παρηγο-

ριά εύρισκε στὸ παιδί του, τὸ Λευτέρη του. Καὶ φαίνεται πὼς, ἐπειδὴ ὅλο ᾽ς αὐτὸν ἦτον ὁ νοῦς του, ὁ κανδηλανάφτης εἶχε γίνει τὸ δεσμεῖν καὶ τὸ λύειν στὴν ἐνορία του χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ διόλου ὁ πάτερ-Διονύσης. Τοῦ εἶχε, ὁ εὐλογημένος, ὅπως ἦτον «ἀληθῆς Ἰσραλίτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι», στραβὴ ἐμπιστοσύνη, ὕστερα πού τόσο τὸν εὐεργέτησε, καὶ δὲν ἄκουε τὰ λόγια τοῦ κόσμου πού τὸν βεβαίωνε πὼς ὁ κανδηλανάφτης τὸν κλέφτει, τὸν ληστεύει καὶ τὸν μισεῖ κι ὅλα! «Κάμε τὸ καλὸ καὶ ρίξ' το στὸ γυαλό», ἀπαντοῦσε ἡμερα - ἡμερα ὁ παππᾶ-Διονύσης. Ποῦ νὰ βροῦμε τὸν καλύτερο; Τὸ παιδί μου νᾶναι καλὰ νὰ μὲ διαδεχθῇ στὴν ἐνορία μου, κι αὐτὸς ἄς τὸν διώξῃ τότε! Ἐγὼ εἶμαι γέροντας τώρα καὶ δὲν θέλω νὰδυναίσω ἄνθρωπον, ἀκόμη κι ἂν μ' ἀδικαίει αὐτός!». Κ' ἔτσι ὁ Λαγοπόδης ἔκανε ὅ,τι ἤθελε στὴν ἐκκλησιὰ τοῦ πάτερ-Διονύση, καὶ μονάχα πού δὲν ἔξομολογοῦσε καὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς. Καὶ ὅπως πῆρε αὐτὸς τὸν ἄερα τοῦ εὐεργέτη του, ἔτσι, ἀπὸ χριστιανικὴ καλωσύνη τοῦ πάτερ-Διονύση, ἔκαμε καὶ τὴ γυναῖκά του, τὴν Ἀρετοῦσα, νὰ τοῦ τὸν πάρῃ, καὶ τὸ ἀντρογύνο διοικοῦσε, μπορεῖ νὰ πῆ κανεῖς, τὴν ἐνορία τοῦ παππᾶ. Κι ἀπὸ τώρα λοιπὸν ἄρχισαν καὶ τὰ βᾶσανα, μὰ καὶ ἡ σωτηρία τοῦ παππᾶ-Λευτέρη. Τότες ὁ θαυματουργὸς αὐτὸς παππᾶς θᾶταν εἰκοσιπεντάρης, γεμᾶτος σάρκες καὶ αἷμα καὶ μυαλό. Καὶ ὅπως εἶχε πάρῃ τὸν κατήφορο τῆς ἀνομίας, ἀγάπησε φλογερὰ τὴ γυναῖκα τοῦ κανδηλανάφτη κ' ἦτον δυὸ φορὲς παράνομος ὁ ἐνοχος ἔρωτάς του, γιατί ἀγάπησε γυναῖκα τοῦ πλησίον του, ἀφ' οὗ ὁ κανδηλανάφτης ἔμενε σπῆτι του χρόνια κ' ἦτον πιά σὰν ἀδελφός του—ἄς ἀφήσουμε πὼς ὁ πατέρας του, ὁ πάτερ-Διονύσης, κύτταζε σὰν κόρη του μονάκριβη τὴν Ἀρετοῦσα καὶ τὴν εἶχε παρηγοριὰ στὴν ἄπειρη θλίψι του μετὰ τὸ θάνατο τῆς πολυαγαπημένης πάππαδιᾶς του. Ἀλλὰ, παιδί μου, ὁ ἁμαρτωλὸς αὐτὸς ἔρωτας τοῦ παππᾶ-Λευτέρη ἦτον, ὅπως σοῦ εἶπα, κ' ἡ μόνη σωτηρία του ἀπὸ τὰ νύχια τοῦ Σατανᾶ, κι ἂν δὲν ἔπεφτε σὲ τέτοιο ἔγκλημα, ἴσως καὶ δὲν θᾶγαίεζε καὶ δὲν θὰ γινότανε θαυματουργός! Ἀπορεῖς βεβαίαια μὲ τὰ λόγια μου, ἀλλὰ τὴν ἄμέσως θὰ τὰ βρῆς σωσιὰ. Πρᾶπει

λοιπὸν νὰ ξέρῃς πὼς ἡ γυναῖκα τοῦ Λαγοπόδη μιὰ πού ἦτον ᾽ς ἄλλους καιροὺς γυναῖκα τοῦ δρόμου ἀγάπησε φρικτὰ κι αὐτὴ φλογερὰ τὸν παππᾶ-Λευτέρη, ἀλλὰ κι αὐτὴ ἔσωσε τὴν ψυχὴ τῆς ἴσα-ἴσα μὲ τὸν παράνομον αὐτὸν ἔρωτά της!... Μὴν παραξενεύεσαι, σοῦ λέω, καὶ περιμενε νὰκούσης τὸ τέλος! Στοχάζομαι πόσο θὰ παραξενεύουσινε περισσότερο, ἂν σοῦλεγα πὼς ἡ Ἀρετοῦσα ὅσο κι ἂν ἐλάτρευε τὸν παππᾶ-Λευτέρη, τόσο ἀπόφευγε νὰ ἁμαρτήσῃ μαζί του! Μυστήριον δὲν εἶναι μιὰ τέτοια γυναῖκα νὰποφεύγῃ ἴσα-ἴσα ἐκεῖνον πού ἀγαποῦσε; Πόσα δὲν εἶπε ὁ κόσμος γιὰ τὴν ἀγγελικὴν αὐτὴ διαγωγή της! Ἀντὶ νὰ τὴν θαυμάζῃ γιὰ τὸν πρωτάκουστο χαρακτηρὰ της, τὴν κατηγοροῦσε χειρότερα, κ' ἔλεγε—θεεῖ μου, τί συκοφάντισσα εἶναι ἡ κοινωνία!—πὼς ἡ Ἀρετοῦσα ἔφριπτε γιὰ τὴν ἀγάπη της στὸν παππᾶ-Λευτέρη, γιατί ὁ πάτερ-Διονύσης ἦτον πατέρας τοῦ ἀγαπημένου της! Ἐλεγε καὶ κάτι φριχτότερο ἀκόμη γιὰ τὸ γέροντα παππᾶ-Διονύση, πού δὲν λέγεται, πού δὲν τὸ λέω, ὄχι!, γιατί καμμὶα μετάνοια δὲν θᾶναι δυνατὴ νὰ συχωρεθῶ ἔπειτα ὄχι ἂν τὸ πᾶ, μὰ κι ἂν τὸ ὑποψιαστῶ ἀκόμη! Ὡς τόσο μὲ τὸν ἔρωτα δὲν παῖζει κανεῖς, κ' ἔτσι ἔλυωνε σὰν κερὶ ἡ Ἀρετοῦσα, μαραινόντανε κι ὁ παππᾶ-Λευτέρης σὰν ἀπότιστο τριαντάφυλλο καὶ τὸν εἶχε πιᾶσει μιὰ μελαγχολία πρωτάκουστη, κι ὅλοι ἀπορούσανε πὼς ἄλλαξε τόσο ὁ Λευτέρης πού ὅλο γλέντια καὶ τραγούδια ἦτον ὡς τὰ τώρα, πού ὅλο χωρατὰ κ' ἐξυπνάδα ἦταν τὰ λόγια καὶ τὰ ἔργα του. Μὰ αὐτὸς πού ἀποροῦσε καὶ τρομάζεε περισσότερο γιὰ τὴν κατάστασι καὶ τοῦ παιδιοῦ του καὶ τῆς Ἀρετοῦσας ἦτον ὁ πάτερ Διονύσης. Τοὺς ἔξομολογοῦσε, τοὺς ξόρκιζε, τοὺς διάβαζε τὰ Βαγγέλια τῆς μεγάλης Πέμπτης, τοῦ παραλυτικοῦ, τῆς κολυμβήθρας τοῦ Σίλωᾶμ γιὰ νὰ τοὺς κάμῃ νὰ συνέλθουν, γιὰ νὰ τοῦ ποῦνε τι ἔπαθαν. Ἀλλὰ τίποτε! Ὁ Λευτέρης ἔμενε βουβὸς κ' ἡ Ἀρετοῦσα κουφὴ στὰ λόγια τοῦ γέροντα παππᾶ. Καὶ δὲν φτάνει αὐτό, μὰ ὅσο περνοῦσε ὁ καιρὸς τόσο κι ὁ Λευτέρης ἀπόφευγε τὸν πατέρα του καὶ σπάνια τοῦ μιλοῦσε κι ὅλο τὸν ἀγριοκῆτταζε φαρμακερὰ σὰν νὰ τὸν δαιμόνιζε ἡ παρουσία του. Ἡ λύπη τοῦ πάτερ-Διονύση ἦτον ἀπερίγραφη κι ὁ τρόμος του

μήπως τὸ παιδί του δὲν γίνη παπῶς καὶ δὲν ἐκτελέσῃ τὸ τάμα του ἦτον μεγαλύτερος κι ἀπὸ τὴν ὑποψία μήπως τοῦ πεθάνῃ ὁ Λευτέρης του. Καὶ δὲν τοῦ φτάνανε τὰ βάσανα ποὺ τραβοῦσε μὲ τὴν ὑποχοντρία τοῦ παιδιοῦ του, ἀλλὰ βασανίζοντανε μπορῶ νὰ σοῦ πῶ κι ἄλλη μιὰ φορὰ τὸ ἴδιο κι ἀπὸ τὸν ξαφνικὸ μαρασμὸ τῆς Ἀρετούσας ποὺ τὴν ἀγαποῦσε πατρικὰ ὅπως τὸ Λευτέρη του. Καὶ τώρα ἀρχίνησε ὁ πάτερ-Διονύσης νὰ ταραῖζεται καὶ νὰ μελαγχολῇ καὶ νὰ λυώνῃ ἀπὸ τὸν καῦμό του καὶ δὲν εἴξερε τί νὰ κάμῃ. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα ἔκαμε πάλαι τὰδύνατα δυνατά. Καὶ πρώτα-πρώτα ἔβαλε τὸν κανδηλανάφτη νὰ ψαρέψῃ τὸ Λευτέρη του τί ἔχει, τί θέλει. Ἀλλὰ δῶ πάτησε σὰν στραβὸς στὴν πῆττα, γιατί ἂν ἦτον ἄνθρωπος ποὺ σιχαινόντανε περισσότερο ὁ Λευτέρης ἦτον ὁ κοντσὸς Λαγοπόδης. Τί περίεργο ἀλήθεια πρῶμα! Ὅσον ὁ πάτερ-Διονύσης συμπαθοῦσε τὸν κανδηλανάφτη, τόσο τὸ παιδί του τὸν μισοῦσε, κι ὅσο ὁ Λαγοπόδης ἔσερνε ἀπὸ τὴ μύτη τὸν εὐεργέτη του τόσο φοβόντανε σὰν διάολο τὸ Λευτέρη. Τὸν ἔβριζε, τὸν φτυοῦσε, τὸν κλωτσοῦσε, τὸν σκότωνε στὸ ξύλο—μιλιὰ ὁ κανδηλανάφτης! Κανεὶς δὲν εἴξερε τὸ γιατί τὸν μεταχειρίζοντανε μὲ τέτοιο βάρβαρο τρόπο, ἀλλὰ γιὰ νὰ τὸν μεταχειρίζεται ἀκόμη καὶ τώρα τὸ ἴδιο καὶ χειρότερα ὁ θανατοουργὸς πάτερ-Λευτέρης θὰ πῆ πὼς ὁ κανδηλανάφτης αὐτὸς θάναι ὁ Σατανᾶς μεταμορφωμένος εἰς ἄνθρωπο—τί ἄνθρωπο! οὐραγοτάγκο καλύτερα, γιατί ἡ ἀσχημάδα τοῦ προσώπου του εἶναι ἄλλο νὰ σοῦ τὸ λέῃ κανεὶς κι ἄλλο νὰ τὸν δῆς μὲ τὰ μάτια σου... Τί ἔχεις καὶ στραβώνεις ἔτσι τὰ μοῦτρά σου καὶ τρέμεις τόσο; , τὸν εἶδες τὸν Ὁξαποδῶ τί μοῦτρα ἔχει; μιὰ σπιθαμὴ εἶναι οἱ τρίχες τῶν χειρῶν του... Ἄν τὸν ἀγγίξεις, παιδάκι μου, ἀπὸ τὸν τρόμο σου θὰ πέθαινες...

— Νὰ ζήσης, πατέρα μου, ἀλλάξε ὀμιλία!...

— Καλὸ σημεῖο ὁ φόβος του, ἐμονολόγησε ὁ πατέρας μου· σιχάινεται πιά νὰ μοιάζῃ τοὺς Βελζεβουλ τοῦ κόσμου τούτου! Ἐπειτα ἐξηκολούθησε:

— Λοιπὸν ὁ κανδηλανάφτης ἔκαμε ὅ,τι τοῦ εἶπε ὁ πάτερ-Διονύσης, καὶ ρώτησε τὸ Λευτέρη τί ἔχει, τί θέλει. Ἀλλὰ καλύτερα νὰ μὴ

τὸν ρωτοῦσε, γιατί ὁ Λευτέρης γιὰ κάθε ἄλλη ἀπάντησι τὸν ἔφτυσε καὶ τοῦ εἶπε: «Σὺ τὰ φταῖς ὅλα, τραγοκέφαλε!» Ὁ πάτερ-Διονύσης ὅταν ἔμαθε ἀπὸ τὸ Λαγοπόδη τὴ διαγωγὴ τοῦ παιδιοῦ του, ἀρχίνησε νὰ δαιμονίζεται κ' εἶχε τὰ μάτια του ἀγρυπνα νάνακαλύψῃ τὸ μυστήριον τῶν λόγων τοῦ Λευτέρη του, καὶ νήστευε περισσότερο καὶ δεόντανε μέρα νύχτα νὰ τὸν φωτίσῃ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο νὰ μάθῃ τὴν ἀλήθεια, καὶ τὴν ἔμαθε τέλος πάντων ποὺ νὰ μὴ τὴν μάθαινε ποτὲ καλύτερα, γιατί... τώρα θὰ μάθῃς τὸ γιατί. Λοιπὸν ποὺ λές «οὐδὲν κρυπτόν ὃ οὐ φανερόν γενήσεται». Λοιπὸν κ' ἡ ζωὴ τῆς Ἀρετούσας μὲ τὸν καιρὸ εἶχε φτάσει στὸ νῦν καὶ αἰεὶ, κι ὁ μαρασμὸς τῆς κατάντησε σὲ χτικιὸ ἀθεράπευτο. Τότε κι ὁ Λευτέρης ἔκανε σὰν τρελλὸς κι ὅλο γύριζ' ἔξω ἀπὸ τὸ δωμάτιό της σὰν λεοντάρι ποὺ τοῦ αἰχμαλωτίσανε τὸ σύντροφό του, καὶ παραμόνευε πότε ἡ Ἀρετοῦσα θὰ μένῃ μόνη νὰ πηγαίῃ νὰ κλαίῃ γονατιστὸς στὸ κρεββάτι της. Μιὰ Κυριακὴ προῖ λοιπὸν εἶχε στείλῃ ὁ ἀπαρηγόρητος πάτερ-Διονύσης τὸ Λαγοπόδη στὴν πόλι γιὰ νάγοράσῃ κάτι σπάνια φάρμακα γιὰ τὴ μελλοθάνατη, κ' ἔκανε στὴν ἐκκλησιὰ ὁ ἴδιος καὶ τὸν παπᾶ καὶ τὸν ψάλτη καὶ τὸν κανδηλανάφτη. Ἀλλὰ ὁ διάλογος τῷθελε καὶ στὴ μέση τοῦ δρόμου θυμῆθηκε ὁ Λαγοπόδης πὼς ἔεχασε νὰ πάρῃ λεφτά, καὶ ξαναγύρισε γλήγωρος στὸ δωμάτιο τῆς Ἀρετούσας νὰ πάρῃ. Ἀλλὰ—τρομερό! τρομερό νὰ τὸ πῶ!—ἐκεῖ ποὺ ἔκαμε νὰ μπῆ, ματιάζει τὸ Λευτέρη γονατισμένο μπροστά της νὰ τῆς κρατῇ τὰ κέρνα χέρια, νάχῃ ἀκκουμισμένο τὸ κεφάλι του πάνω των καὶ νὰ λέῃ: «Ψυχὴ μου, ποῦ μ' ἀφίνεις; πὼς μ' ἀφίνεις; Ἄχ! ἄχ! πατέρα, ἀνάθεμα τὴν ὥρα ποὺ μὲ γέννησες καὶ γεννήθηξες καὶ σύ! Πέθαινεις, Ἀρετοῦσά μου, ἀπὸ καῦμό ποὺ δὲν μπορεῖς — ναί! ἔχεις δίκιο, εἶν' ἀδύνατο! — νὰ μ' ἀγκαλιάσῃς, ποὺ δὲν μπορῶ—ὄχι! καὶ νάθελες δὲν θὰ μπορούσα!—νὰ σ' ἀπολάψω, ψυχὴ μου, ποὺ μαρτύρησες χρόνια ἐξ αἰτίας τοῦ ἔρωτά μας...» Ὁ κανδηλανάφτης σὲ τέτοιο θέαμα μπροστά σὰν νάβλεπε τὴν κόλασι νὰ τὸν καταπίνῃ ἔχασε διὰ μᾶς καὶ μιὰ γιὰ πάντα καὶ τὴν ὀμιλία του καὶ τὴν ἀκοή του. Ὁ πάτερ-Διονύσης ὅταν εἶδε ὁ κανδηλανάφτης του νὰ καταντήσῃ κουφολιάρης, ἀπόρησε, ὅταν ὁμως

ὁ Λαγοπόδης μὲ σχήματα τοῦ ἔδωκε μέσες-
ἄκρες νὰ καταλάβῃ τὴν ἀγάπῃ τοῦ Λευτέρῃ
στὴν Ἀρετοῦσα, ἔφριξε, καὶ ὡς ἄλλος Ἰὼβ
καταράστηκε τὴν ὥρα τῆς γενέσεώς του. Ἄλλὰ
καὶ ὡς ἄλλος Ἰὼβ ἀμέσως μετανόησε καὶ εἶπε:
«Εὐλογητὸν τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ μου!
Ἦ ἔνοχη ἀγάπῃ τῆς Ἀρετοῦσας θὰ σώσῃ τὸ
δύστυχο παιδί μου, θὰ σώσῃ κι αὐτὴν, θὰ σώσῃ
κ' ἐμὲ τὸν ἁμαρτωλὸν καὶ ἀνάξιον δοῦλον τοῦ
θεοῦ!» Κ' ἔτρεξε στὴ γυναῖκα τοῦ Λαγοπόδη
καὶ κλείστηκε μαζί της ὥρες, κι ὅταν βγῆκε
ἦτον κατασυγκινημένος καὶ εἶπε τοῦ παιδιοῦ
του μὲ τὰ μάτια χαμηλωμένα σὰν νὰ τὸν ντρε-
πόντανε, λένε, σὰν νὰ ἦτον ὁ Λευτέρῃς ὄχι γνιὸς
του ἀλλὰ πατέρα του καὶ τύραννός του, νὰ
πάῃ στὴν Ἀρετοῦσα πού θέλει νὰ τοῦ ξεμυ-
στηρευθῇ κάτῃ προτοῦ νὰ πεθάνῃ, κι ὁ Λευ-
τέρῃς δὲν τοῦ ἀπάντησε τίποτε καὶ πῆγε καὶ
τὴν βροῖκε. Κ' ἡ Ἀρετοῦσα τὸν ἔπιασε ἀπὸ τὰ
χέρια καὶ τοῦ εἶπε: «Ἄν μ' ἀγαπᾷς ἀληθινά,
Λευτέρῃ μου, μιὰ χάρι σου ζητῶ: θὰ μοῦ τὴν
κάμῃς»; «Καὶ νὰ μὴν μπορῶ, θὰ σοῦ τὴν
κάμω, ἀγάπῃ μου!» τῆς ἀπάντησε ὅλος φωτιά
ὁ Λευτέρῃς. «Θέλω, ἂν συχωρέσῃ ὁ θεὸς τὲς
ἄπειρες ἁμαρτίες μου, νὰ γίνω γυναῖκά σου
στὴν ἄλλη ζωὴ, Λευτέρῃ μου, καὶ γιὰ ν᾿αἶμαι
ἡσυχὴ πὼς πάντα θὰ λατρεύῃς τὴ μνήμη μου,
θέλω νὰ γίνῃς νυμφίος μονάχα τῆς ἐκκλησίας!..»

— Ἄ! πατέρα! ψιθύρισε ὁ Λευτέρῃς.

— Θέλω νὰ διαδεχθῆς τὸν πατέρα-Διονύση
στὴν ἐνορία του! Εἶναι ἡ τελευταία καὶ μονά-
κριβὴ χάρι πού σοῦ ζητῶ! Θὰ μοῦ τὴν κά-
μῃς; Θὰ γίνῃς παππᾶς;

— Θὰ γίνω, Ἀρετοῦσά μου!

— Τὸρκίζεσαι στὸν ἔρωτά μας, Λευτέρῃ μου;

— Τὸρκίζομαι, ἀγάπῃ μου!

— Τώρα σώθηκε! μονολόγησε ἡ Ἀρετοῦσα.

— Ποιός; ἐρώτησε μ' ἀπορίαν ὁ Λευτέρῃς.

— Ὁ . . . ἡ ψυχὴ μου! εἶπε μουδιαστὰ ἡ
Ἀρετοῦσα, καὶ κατασυγκινημένη ἔπειτα ξεψύχησε
ἡ ἁμαρτωλὴ μὲ χαμογέλο εὐδαιμονίας στὰ χεῖλη
σὰν νὰ σωθῆκανε οἱ ἁμαρτίες τῆς. Καὶ δὲν
πέρασε μέρα ἀπὸ τὸ θάνατό τῆς, κι ὁ Λευτέρῃς
ἐκράζε τὸν πατέρα του καὶ τοῦ εἶπε σοβαρά:
«Μολονότι δὲν κάνω διόλου γιὰ παππᾶς, θὰ σὲ
διαδεχθῶ στὴν ἐνορία σου!» Κι ὁ πατέρα-Διο-
νύσης, θέλεις ἀπὸ τὴν ἀνέκφραστη λύπη του

γιὰ τὸ θάνατο τῆς Ἀρετοῦσας, θέλεις κι ἀπὸ
τὴν ἀπεριγράφητῃ χαρὰ πού ξεχείλιζε στὴν καρ-
διά του ἀπὸ τᾶνέλπιστα λόγια τοῦ παιδιοῦ του,
ἔμεινε μάρμαρον ἀπὸ τὴ συγκίνησι, κι ὅπως
ἦτον καὶ γέροντας τὸν ἔπιασε παραλυσία καὶ
δὲν περάσανε πολλές μέρες καὶ παρέδωκε τὸ
πνεῦμα μακάριος, γιατί τὸ τάμα του στὴν
Παναγία τὴ Δέσποινα θᾶπιανε σάρκα καὶ ὄστᾶ.
Καὶ μὲ τὸ θάνατο τοῦ πατέρα-Διονύση ἀρχί-
νησ' εὐθύς νὰ θανατουργῆ κι ὁ Λευτέρῃς
του! Πρέπει λοιπὸν νὰ ξέρῃς πὼς ὁ Ἀρχιεπί-
σκοπος τοῦ τόπου μας μόλις εἰδοποιήθηκε πὼς
πέθανε ὁ πατέρα-Διονύσης, διάταξε ἀμέσως νὰ
κλειστῇ καὶ νὰ βουλωθῇ ἡ ἐκκλησιά του καὶ
εἶπε πὼς δὲν θὰ διορίσῃ κανένα καινούριο
παππᾶ, γιατί εἶναι πολλές οἱ ἐκκλησιᾶς κ' οἱ
παππάδες δὲν κερδίζουν οὔτε τὸν ἐπιούσιον κι ἀ-
ναγκάζονται νὰ κάνουν πράματα ἄπρεπα γιὰ
τὸ ὑψηλό των ἀξίωμα. Ὁ Λευτέρῃς μόλις ἔμα-
θε τὴν ἀπόφασιν τοῦ Δεσπότη, μόνον πού δὲν
τὸν σκότωσε ἀπὸ τὸ κακό του. Ἀφ' οὗ τά-
χθηκε στὴν Ἀρετοῦσά του πὼς θὰ διαδεχθῇ
τὸν πατέρα του, στὴν ἴδια ὅμως ἐκκλησιά, μωρὲ
νὰ χαλοῦσε ὁ κόσμος ἔπρεπε νὰ τὸν διαδεχθῇ!
Πῆγε λοιπὸν μόνος του στὸ Δεσπότη καὶ τοῦ
ζήτησε πρῶτᾶ νὰ τὸν χειροτονίσῃ παππᾶ. Ὁ
Δεσπότης πού εἶχε βέβαια πληροφορίες τι πρᾶ-
μα ἦτον ὁ Λευτέρῃς στὰ νιάτᾶ του, χαμογέ-
λασε καὶ τοῦ εἶπε: «Καινούργιους παππάδες
δὲν θὰ χειροτονήσω γιὰ πολλὰ χρόνια, κ' ἔπειτα,
ἂν χειροτονοῦσα, τέκνον μου, δὲν θὰ χειροτο-
νοῦσα τὴν ἀφεντιά σου βέβαια!» «Καὶ γιατί,
Σεβασμιώτατε»; τὸν ἐρώτησε ὁ Λευτέρῃς. «Γιατί,
παιδί μου, δὲν μοιάζεις διόλου τὸ μακαρίτη
πατέρα σου, τὴν ἁγίαν ἐκεῖνη ψυχὴ...» «Αὐτὸ
εἶναι ἀλήθεια!» εἶπε ταπεινὰ καὶ ὅλος μετάνοια
ὁ Λευτέρῃς. «Καλὰ πού τὸ μολογεῖς κι ὁ ἴδιος,
τέκνον μου! Ἀδύνατο λοιπὸν νὰ κάμουμε παπ-
πᾶ, μεθύστακα, χαρτοπαίχτη, ἄσωτο!» «Κάμε
με, Σεβασμιωτάτέ μου, τοῦ ἀπάντησε ἱκετευ-
τικὰ ὁ Λευτέρῃς, καὶ θᾶμαι ὁ ἀγιώτερος παπ-
πᾶς τοῦ κόσμου!» «Μὲ τὴν ὑποκρισία βέβαια,
γιατί ἡ ἀλεπού δὲν ξεχνᾷ τὲς πονηράδες τῆς
ὄσο κι ἂν γηράσῃ! Μολαταῦτα, ἐπειδὴ εἶμαι ὁ
ποιμενάρχης σου κι ὁ ἀντιπρόσωπος Ἐκεῖνου
πού συχώρεσε ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὸ ληστὴ πού
μετανόησε, θέλω νὰ κάμω κ' ἐγὼ τὸ ἴδιο γιὰ

σένα, ἀλλὰ πρέπει πρώτα νὰ δείξεις μὲ ἔργα πὼς γίνηκες καλὸς χριστιανός, καὶ γιὰ νὰ ξεπληρώσης λοιπὸν τὰ φριχτά σου ἁμαρτήματα, πρέπει, τέκνον μου, νὰ κλειστής σὲ κανένα μοναστήρι δόκιμος πρώτα πολλὰ χρόνια, κ' ἔπειτα βλέπουμε...» «Ἀδύνατο, Σεβασμιώτατέ μου, τοῦ ἀπάντησε ἀκόμη πειὸ ταπεινὰ ὁ Λευτέρης. Πρέπει τώρα ἀμέσως νὰ διαδεχθῶ τὸν πάτερ-Διονύση στὴν ἴδια ἐκκλησιά!» «Μωραίνει Κύριος ὃν βούλεται ἀπολέσει!» ἀπάντησε, ὁ Δεσπότης. «Ἔτσι λέω κ' ἐγώ», εἶπε κάπως ἀγαναχτισμένος ὁ Λευτέρης. «Δαίμονα, βλέπεις πὼς ἀπαντᾷς; ἐφώναξε ὁ Δεσπότης. Ἡ ὑποκρισία σου δὲν κατώρθωσε νὰ κρύψῃ τὴν αὐθάδειά σου ὕπαγε, ἀσεβέστατε, καὶ ὁ Κύριος μετὰ σοῦ!» «Θᾶναι μαζί μου! Θὰ τὸ δῆς, Δεσπότη μου!» τοῦ ἀπάντησε ὑπερήφανα ὁ Λευτέρης. Ὁ Σεβασμιώτατος κίνησε μὲ οἰκτιρμὸ τὸ κεφάλι, καὶ ὁ Λευτέρης ἔφυγε τρεχάτος στὸ χωριὸ του, καὶ γιὰ πέντε μέρες εἶχε γίνῃ ἄφαντος καὶ κανένας συχωριανὸς του δὲν εἶξερε τί γίνεται, καὶ ὅλοι θαυμάζανε γιὰ τὴν ἀφάνειά του καὶ χίλιες φῆμες ἀκουόντανε στὸ χωριὸ γιὰ τὸ Λευτέρη, γιατί δὲν ἦτον συχωριανὸς του πού νὰ μὴ τὸν ἀγαποῦσε μὲ τὴν καρδιά του. Ἄλλος τὸν συμπαθοῦσε γιὰ τὴν ἐπιδειξιωσύνη πού εἶχε στὰ χαρτιά, ὅταν ἦτον νέος, ἄλλος γιὰ τὴν παλληκαριωσύνη του, ἄλλος ἀπὸ συμπάθεια πρὸς τὸν πατέρα του, καὶ ἄλλοι γιατί ἄκουαν μονάχα τὰ προτερήματά του. Ἄλλὰ στὰ τελευταῖα χρόνια ὅπως εἶχε ἀλλάξῃ πέρα καὶ πέρα μὲ τὸν ἔρωτα πού ἔτρεφε στὴν Ἀρετοῦσα καὶ ζοῦσε σὰν ἀσκητῆς, τὸν ἀγαποῦσανε καὶ τὸν λατροῦσανε ὄχι μονάχα ὅλοι οἱ συχωριανοὶ του, μὰ καὶ ὅλα τὰ γύρω χωριά τῆς ἐνορίας τοῦ πάτερ-Διονύση. Καὶ ὅταν μάλιστα, λίγες μέρες προτοῦ νὰ πεθάνῃ ὁ πατέρας του, μαθητεύτηκε πὼς ὁ Λευτέρης θὰ γίνῃ παππᾶς, δὲν ἦτον ἄνθρωπος πού νὰ μὴ χαρῆ καὶ νὰ μὴν πῆ: «Τοιοῦτος ἔπρεπε νῆμιν Ἀρχιερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ!» Μπορεῖς λοιπὸν νὰ φαντασθῆς τὸ κακὸ πού γίνηκε, ὅταν μαθητεύηθε — ἄγνωστο πὼς, ἀλλὰ βέβαια κατὰ θείαν οἰκονομίαν—πὼς ὁ Λευτέρης ζήτησε ἀπὸ τὸ Δεσπότη νὰ τὸν κάμῃ παππᾶ, καὶ ὁ Δεσπότης τὸν πρόσβαλε καὶ τὸν ἔδωξε καὶ, τὸ φοβερότερο, πὼς εἶχε ἀπόφασι νὰ μὴν

ἀνοῖξῃ γιὰ χρόνια τὴν ἐκκλησιά τοῦ πάτερ-Διονύση. Ὅλο τὸ χωριὸ εἶχε γίνῃ ἄνω-κάτω καὶ ὀρκιστήκανε πὼς προτιμᾶνε νὰ τουρκεψοῦνε παρὰ νὰ μείνῃ κλειστὸς ὁ ναὸς τοῦ Κυρίου. Ἄλλὰ προτοῦ νὰποφασίσουν ὀριστικὰ τί θὰ κάμουν, ὅλοι ἤθελαν νὰ μάθουν πρώτα τι κάνει, ὁ Λευτέρης των. Εἶχαν χαλάσει τὸν κόσμον, ἀλλὰ δὲν τὸν εὔρισκαν, καὶ ὁ καθένας ἔλεγε ὅτι τοῦ κἀνιζε. Ὁ ἕνας στοιχημάτιζε πὼς τὸ παιδί τοῦ πάτερ-Διονύση γυρίζει μονάχα τὲς νύχτες στὰ χωράφια· ὁ ἄλλος βεβαίωνε πὼς ἕνα βράδυ — θᾶταν μεσάνυχτα — ὅπως γύριζε σπιτί του καὶ περνοῦσε ἀπὸ τὸ κοιμητήρι τοῦ φάνηκε σὰν νὰ εἶδε ἕνα χοντροπαλλήκαρο στὸ ἀνάστημα τοῦ Λευτέρη νὰ κάθεται γονατιστὸς ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά καὶ νὰ νάσασενάξῃ καὶ οἱ ἀναστεναγμοὶ ὁμοιάζαν πολὺ μὲ τὴ φωνὴ τοῦ Λευτέρη. Κάποιος ἄλλος βεβαίωνε πὼς τώρα, πᾶσι πιά, ἡ γῆ κατὰπιε τὸ παιδί τοῦ πάτερ-Διονύση, γιατί μιὰν αὐγῆ, ἐκεῖ πού πήγαινε μὲ τὸ μούλαρι του φορτωμένο λάχανα στὴν πόλι, ὅπως περνοῦσε ἀπὸ τὴν κλεισμένη ἐκκλησιά, ἄκουε ἀπὸ τὰ βάθη τῆς γῆς νὰ βγαίνουν ψαλμοῦδιες κ' ἦτον ὅλη καὶ ἀπαρράλλαχτη ἡ λαλιὰ τοῦ Λευτέρη των. Ἐνας τέταρτος ἔπειτα ὀρκιζόντανε — ἔτσι πού νὰ φάῃ τὰ κόκκαλα τῶν πεθάνων του, ἂν λῆθ ψέματα! — πὼς ἐκεῖ πού πήγε νὰ δῆ τὲς βουλλες πού ἔβαλε ὁ Δεσπότης στὴν ἐκκλησιά τοῦ πάτερ-Διονύση «τί βλέπω; Βλέπω, μάτια μου, ὄχι, ἀκούω, ἤ, καλύτερα, ὅπως ἔβαλα τὸ μάτι μου στὴν κλειδαρότρυπα, μυρίζομαι μυρωδιές ἀπὸ μοσχοβολᾶτο λιβάνι νὰ βγαίνουν ἀπὸ μέσα, κ' ἔφυγα σὰν δαιμονισμένος κ' ἔταξα, ἂν ξανανοῖξοῦνε τὴν ἐκκλησιά μας—καὶ θὰ τὴν ξανανοῖξοῦμε μὲ τὸ ἔτσι θέλω, γιατί εἶναι θέλημα θεοῦ!—νὰ δίνω κ' ἐγὼ χάρισμα γιὰ ἕνα χρόνον τὸ λιβάνι τῆς κάθε Κυριακῆς!» Ὅλ' αὐτὰ λοιπὸν, παιδί μου, καταλαβαίνεις πὼς φανατίζανε τὸν κόσμον ὅρα μὲ τὴν ὥρα περισσότερο γιὰ νὰ νάνακαλύψοῦνε τί ἀπόγινε ὁ Λευτέρης καὶ γιὰ νὰ ξανανοῖξοῦνε τὴν ἐκκλησιά. Ἐπειτα τὲς ἡμέρες ἐκεῖνες — ἦτον καὶ Ἰούνιος—σὰν νὰ ἤθελε νὰ δείξῃ καὶ ὁ οὐρανὸς τὴν ὀργή του γιὰ τὸ κλείσιμο τῆς ἐκκλησιᾶς, διὰ μιᾶς σκεπάστηκε ἀπὸ σύννεφα καὶ μιὰ ἄβυσσος ἀπὸ ξαφνικὴ βροχὴ μισοκατάστρεψε τὰμπέλια τῶν χωριατῶν, καὶ ὅλοι κλαίοντες τὰ

σπαρτά τους ἔλεγαν: «Καλὰ νὰ παθαίνουμε, ἀφ' οὗ περιφρονήσαμε τὸν οἶκον τοῦ Κυρίου καὶ τὸν ἀφίνουμε ἀλειούργητο—καὶ δὲν εἶδαμ' ἀκόμη τίποτε! Αὐριο ποῖος ξέρει τι ἄλλη θεομηνία θὰ πέσῃ στὸ χωριό μας!»—Καὶ—τὸ πιστεύεις;—ἔπεσε στὸ χωριό τους τὴν ἄλλη μέρα μιὰ τέτοια θεομηνία ἀπὸ ἀκρίδες, πὸν ὅσα ἄφησε ἢ βροχὴ τὰ θέρισε τὸ στόμα αὐτῶν τῶν μαμμουδιῶν. Ἔ! τότε πῶς ἦτον φῶς φανερό πὸς ὁ θεὸς τᾶχε βάλῃ μὲ τὸ χωριό γιὰ τὸ κλείσιμο τῆς ἐκκλησιᾶς, καὶ τὴ δευτέρῃ Κυριακῇ ἀπὸ τὸν ξαφανισμό τοῦ Λευτέρῃ μαζεύτηκε ὅλο τὸ χωριό μπροστὰ στὴν ἐκκλησιὰ τοῦ πάτερ-Διονύση. Θάτανε ἔξι ἢ ὦρα τὴν αὐγὴ, κι ἀρχίησαν ὅλοι νὰ φωνάζουνε κατὰ τοῦ Δεσπότη, κ' ἔλεγαν πὸς εἶναι καταραμένος καὶ πρέπει νὰ ζητήσουν ἀπὸ τοὺς βουλευτάδες τοῦ τόπου νὰ τὸν διώξουνε γιὰ τὴ θὰ βουλιᾶξῃ τὸ νησί καμμιὰ μέρα ἔξι αἰτίας του! Ἐκεῖ λοιπὸν πρὸ τὰ πράματα ἦταν στὸ νῦν καὶ αἰεὶ κι ὁ ἕνας πρότεινε νὰ ξεκινήσῃ ὅλο τὸ χωριό γιὰ τὸ Δεσποτικὸ καὶ νὰ γιουχαῖσουν τὸν Ἀρχιεπίσκοπο, κι ὁ ἄλλος νὰ σχίσουν τὲς βουλλες τῆς ἐκκλησιᾶς, ἀκούεται—μέγας εἶσαι Κύριε!—ἢ καμπάνα τῆς νὰ σημαίῃ γιὰ λειτουργία! Ὅλοι ἔφριξαν καὶ γονατίσανε καὶ κάνανε σταυροὺς καὶ μετάνοιες. Ποιὸς σήμαινε τὴν καμπάνα, ἀφ' οὗ ἦτον θεοκατάλειστη ἡ ἐκκλησιὰ; Δὲν ἦτον τρανὸ θαῦμα; δὲν ἦτον ἀγγελικὸ χέρι πὸν τὴν χτυποῦσε; Καὶ τὶ γλύκα ἔβγαινε ἀπὸ τὸ γλωσσίδι τῆς! Καὶ τὶ κύματα μελωδικὰ σκορποῦσε στὴν καρδιά τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν! Ἀλλὰ αὐτὸ τὸ θαῦμα δὲν ἦτον τίποτε μπροστὰ ᾗ ἐκεῖνο πὸν συνέβηκε κατόπιν. Ξάφνου λοιπὸν πὸν λὲς ὅπως ἦταν ὅλοι γονατισμένοι, ξεσκούφωτοι καὶ σκυφτοὶ καὶ μεθυσμένοι ἀπὸ τὴν ἐκκληξί, ἀνοίγεται διάπλατη ἡ μεγάλη πόρτα τῆς ἐκκλησιᾶς· χωρὶς κανεὶς νὰ προφτάσῃ νὰ δῆ ποιὸς τὴν ἀνοίξε, καὶ μὲ τὸ ἀνέλπιστο ἀνοιγμα μιὰ πλουσιώτατη φωτοχυσία θαμπώνει τὰ μάτια τῶν πιστῶν! Ὅλης τῆς ἐκκλησιᾶς τὰ μανουάλια, τὰ κερὰ, τὰ καντύλια, οἱ πολυέλαιοι λαμποκοποῦσανε μὲ λαμπριάτικη λάμψι καὶ τὰ θυμιατὰ τῆς ἐκκλησιᾶς ἄφιναν θυμιάματα μοσχοβολᾶτα καὶ γλυκύτερα κι ἀπὸ τὰ ἡμερώτερα λουλούδια τοῦ Ἀπριλιοῦ. Καὶ στὴ μέση τῆς ἐκκλησιᾶς—θεέ μου! θεέ μου!—βρι-

σόντανε σὰν ἓνα κενοτάφιο καὶ πάνω του τοποθετημένα τὰ καλύτερα ἄμφια τοῦ πάτερ-Διονύση καὶ τὸ καλυμμαῦχί του μαζὶ σὰν νὰ περιμένανε τὸ μακαρίτη παπᾶ νὰ τὰ φορέσῃ καὶ νὰ λειτουργήσῃ! Ἀλλὰ τὸ φοβερότερο θαῦμα γινότανε μέσα στὸ Ἅγιο Βῆμα. Ἐκεῖ γονατισμένοι ἐμπρὸς στὴν Ἅγία Τράπεζα στεκότανε ἕνας καλόγερος κι ἀκκουμποῦσε τὸ μέτωπό του στὲς πλάκες κ' ἔκανε μυστικὲς προσευχὲς καὶ δὲν τοῦ τάραζε τίποτε τὴν ἀφοσίωσι εἰς τὰ θεῖα, οὔτε φάνηκε πὸς κατάλαβε διόλου τὸ ἀνοιγμα τῆς ἐκκλησιᾶς καὶ τὰ πλήθη τῶν χωριανῶν πὸν ἄρχισαν κατατρομασμένοι νὰ μπαίνουν δειλὰ-δειλὰ στὸν ναὸν τοῦ Κυρίου κι ὅλο νὰ σταυροκοποιοῦνται καὶ νὰ στριμώνωνται ἐπίτηδες ὅλοι σὰν σαρδέλλες ἀκκουμπισμένοι ὁ ἕνας στὰ στήθια τῶν ἄλλων σὰν νὰ ζητούσανε νὰ κερδίσουν θάρρος ὁ καθένας ἀπὸ τὴν καρδιά τοῦ ἄλλου. Καὶ δὲν ἔβηκε καὶ δὲν μουρμούριζε γρὴ κανένας ἀπὸ τὸ γέροντα ὡς τὸ παιδί, ἀλλὰ περιμένανε νὰ τελειώσῃ τὴν προσευχὴ του πρῶτα ὁ ἄγνωστος καὶ φοβερὸς καλόγερος, καὶ μαγνιτισμένοι ὅλοι ἀπὸ τὴν σοβαρότητά του στυλώσανε τὰ μάτια τὸν κατὰ πάνω του, μαρμάρινα ἀγάλματα ὅλοι καὶ στήλη ἄλλοι. Ἔτσι μένανε κάμποση ὥρα, κι ὅσο μένανε τόσο κ' ἡ ψυχὴ τῶν ἔφευγε ἀπὸ τὰ ἐγκόσμια καὶ βλέπανε φοριτὰ μὲ τὰ μάτια τῆς φαντασίας τῶν, ὅπως μοῦ διηγούντανε κατόπιν, ὁ ἕνας τὸν παράδεισο μὲ τοὺς ἁγίους αὐτοῦ, ὁ δεῦτερος τὸ Μωσῆ καὶ τοὺς προφήτας, ἄλλος τὰ βηθρία τῆς Ἀποκαλύψεως, ἄλλος τὰ βασίλεια τοῦ Βελζεβούλ καὶ τὰ τάγματα τῶν μαύρων ἀγγέλων καὶ πάει λέοντας, ἀλλὰ ὅλοι βλέπανε μαζὶ παντοῦ καὶ πάντοτε καὶ τὸ Λευτέρῃ τῶν πότε καλογερίστικα ντυμένος νὰ δέεται γονατιστὸς καὶ μὲ τὸ μέτωπο κατὰ γῆς καὶ πότε στολισμένος μὲ τὰ ἄμφια τοῦ πάτερ-Διονύση καὶ μὲ τὸ καλυμμαῦχί του νὰ λειτουργῇ καὶ νὰ εὐλογῇ τοὺς εὐλογοῦντας τὸν Κύριον. Καὶ—οἱ τυφλοὶ!—ἐκεῖ πὸν νομίζανε, μαγνιτισμένοι ἀπὸ τὴν ἀφρηρημάδα τῶν, πὸς βλέπανε μονάχα μὲ τὴ φαντασία τὸ Λευτέρῃ μπροστὰ τῶν, ἔφριξαν, ὅταν πεισθήκανε, οἱ ἄπιστοι Θωμάδες, πὸς αὐτὸ πὸν θαρροῦσανε πλάσμα τῆς φαντασίας τῶν ἦτον χειροπιαστὴ ἀλήθεια! Ἀληθινὰ λοιπὸν ἐκεῖ πὸν ἦταν πέρα καὶ πέρα παραδομένοι στὸ

θαυμασμό τῆς ὀπτασίας των, ἀνατριχιάσανε ὅλοι ὅταν ξάφνου ὁ καλόγερος ἐκεῖνος σήκωσε ἀμίλητος ἀπὸ τὲς πλάκες τοῦ ἁγίου Βήματος τὸ μέτωπο, σταυροκοπήθηκε κάμποσες φορὲς, ἔκαμε καὶ πολλὰ μετάνοιες, καὶ ἤσυχα-ἤσυχα ἀρχίζει νὰ βγαίνει ἔξω ἀπὸ τὴν ὥραία Πύλη μὲ τὰ ὀπίσθια γυρμένα πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς χριστιανούς, φτάνει μετὰ φόβου θεοῦ σιμὰ στὰ ἄμφια τοῦ πάτερ-Διονύση, παίρνει πρῶτα μὲ ἐπιδειξιωσύνῃ ἀφάνταστη τὸ καλυμμαῦχί του καὶ τὸ φορεῖ, πάντα μὲ τὰ ὀπίσθια γυρμένα πρὸς τοὺς ἄλλλους ἀπὸ τὸν τρόμο χριστιανούς, πέρνει ἔπειτα τὸ ἴδιο καὶ τὰ ἄμφια καὶ τὰ φορεῖ στὸ φτερό, καὶ διὰ μιᾶς ἔπειτα ἀρχίζει νὰ ψάλλῃ μὲ ἀηδονήσια φωνὴ τὸ «Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ»! Καὶ τότε τὸ ἐκκλησίασμα ὅλο ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ χωρὶς νὰ τὸ θέλουν, ἔτσι ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν ἱερὸν, ἀρχισε νὰ συνοδεύῃ τὴ δοξολογία, καὶ γέμισε ὁ ναὸς τοῦ Κυρίου ἀπὸ ψαλμοὺς καὶ αἴνους ποὺ πηγαίνανε στὸν θρόνον τοῦ Ὑψίστου ὡς θυμίαμα ἐσπερινὸν καὶ εὐπρόσδεκτον. Καὶ μαζὶ μὲ τὰ ψαλσίματά των ἀκούστηκε κ' ἡ καμπάνα τῆς ἐκκλησίας νὰ τὰ συνοδεύῃ χαρμόσυνα, κ' ἦτον χαρὰ θεοῦ καὶ χορὸς ἀγγέλων ἢ ἀρμονία ποὺ βασιλευε κείνη τὴν ὥρα. Καὶ ὅταν τέλειωσε ἡ δοξολογία, ὁ καλόγερος ἐκεῖνος γυρίζει μεγαλόπρεπα πρὸς τὸ ἐκκλησίασμα καὶ ἀρχισε νὰ τὸ εὐλογῇ καὶ νὰ τὸ ἀγιάζῃ, καὶ ὅλοι ἔφριξαν βλέποντας μπροστά των—ποιὸν θαρρεῖς παιδί μου;—τὸν πάτερ-Λευτέρη τὸ θαυματουργό! Καὶ τὸν περιανκλώσανε καὶ γονατίζανε καὶ τοῦ φιλοῦσανε τὰ χέρια, τὰ πόδια, τὰ ἱερὰ ἄμφια. Κι αὐτὸς τοὺς ἔλεγε: «Εἰρήνη ἡμῖν, τέκνα μου! ἢ θεῖα χάρις μετὰ πάντων ἡμῶν»! Καὶ ὅλοι κατασυγκινημένοι φωνάζανε: «Ἄμην! Ἄμην!». Κι ὁ πάτερ-Λευτέρης τοὺς ἔλεγεν ἔπειτα: «Εὐλογία Κυρίου καὶ ἔλεος ἔλθοι ἐφ' ὑμᾶς»! καὶ τὸ ἐκκλησίασμα, σὰν νὰ γνώριζε τι θάπαντήση κατὰ θεῖαν οἰκονομίαν, ἀπαντοῦσε: «Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου»!... Καὶ τὸ ἀπίστευτο θαῦμα τὴν ἴδια στιγμή μαθητεύθηκε στὰ γειτονικά χωριά, κ' ἐρχόντανε πατεῖς με-πατῶ σε κόσμος καὶ κόσμος στὴν ἐκκλησίαν σὰν νὰ πηγαίνανε σὲ καμμιὰ διαδήλωσι γιὰ νὰ προσκυνήσουνε τὸν πάτερ-Λευτέρη ποὺ γίνηκε παππᾶς μὲ τὴ βοήθεια τοῦ θεοῦ χωρὶς

νὰ τὸν χειροτονίῃ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος. Καὶ σὰν ἔφτασε καὶ σαυτιὰ τοῦ Δεσπότη τὸ γεγονὸς, ὁ Δεσπότης καταταράχθηκε, καὶ—θαρρεῖς πὼς πίστεψε τὸ θαῦμα; Ἰσα-ἴσα ὁ Φαρισαῖος διέριξε τὰ ἱμάτιά του καὶ φώναξε: «Τὸν θεομαίχτη! ἄσχημα τὴν ἔχει νὰ παίζῃ μὲ τὰ θεῖα»! Κ' ἔστειλε τὸν πρωτοσύγγελό του νὰ σφραγίσῃ τὴν ἐκκλησίαν πάλαι, καὶ εἰδοποίησε τὴν ἀστυνομίαν νὰ συλλάβουν τὸν πάτερ-Λευτέρη! Ἄλλὰ φωνὴ θεοῦ, ὀργὴ Κυρίου! Μόλις λοιπὸν τὸ χωριὸ ἔμαθε τὴν ἀπόφασιν τοῦ Δεσπότη, πῆρε ἀπόφασιν κι αὐτὸ νὰ σκοτώσῃ τοὺς ἀποσταλμένους του καλύτερα καὶ τοὺς χωροφύλακες παρὰ νὰ ξανακλειστῇ ἡ ἐκκλησίαν του καὶ νὰ συλλάβουνε τὸν πάτερ-Λευτέρη του, μολοντί ὁ ἅγιος αὐτὸς ἄνθρωπος ἔλεγε ἱκετευτικὰ στοὺς συχωριανούς του: «Βάλετε τὴν μάχιραν εἰς τὴν θήκην, καὶ ἀφήσετε νὰ κριθῶ καὶ νὰ σταυρωθῶ! Ἄφ' οὗ ὁ Κύριος τοῦ κόσμου τούτου ἐκρίθη καὶ ἐσταυρώθη, τί πρὸς ἐμὲ ὁ θάνατος»; Ἄλλὰ ὅσον ὁ ἄκακος πάτερ-Λευτέρης ζητοῦσε νὰ θυσιασθῇ διὰ τὸ ποιμνιὸν του σὰν καλὸς ποιμὴν, ἄλλο τόσο οἱ συχωριανοὶ του σὰν ἀγαθὰ πρόβατα φανατίζόντανε γι' αὐτὸν καὶ διώξανε λοιπὸν ἄγρια τὸν πρωτοσύγγελο καὶ μόλις ποὺ δὲν σκοτώσανε τοὺς χωροφύλακες, καὶ τὰ πράματα πηγαίνανε ἄσχημα, καὶ πολλὰ χωριά ἐνοθήκανε μὲ τοὺς φανατικούς τοῦ πάτερ-Λευτέρη κ' ἦτον ἡ ζωὴ του θησαυρὸς των κ' ἡ χειροτονία του τῶνειρο τοῦ ὄνειρου των. Καὶ διορίσανε χιλιάδες χωρικῶν μεγάλη ἐπιτροπὴ, καὶ πῆγε στὸ Δεσπότη, κ' ἐπὶ κεφαλῆς ἔβαλαν ἓνα ὑποψήφιο βουλευτὴ, πρωτοξάδελφο τοῦ παππᾶ-Λευτέρη, κ' ἓνα ἀρθεδρο, κομμάρο του, καὶ εἶπανε τοῦ Δεσπότη: «Ἡ χειροτονεῖς τὸν πάτερ-Λευτέρη μας τὸ θαυματουργό ποὺ εἶναι ὁ ἐκλεκτὸς τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ λαοῦ του, ἢ σηκώνουμε ἐπανάστασιν—καὶ τὴν ἔχεις ἄσχημα»! Κι ὁ Δεσπότης τὰ χρειάστηκε καὶ δὲν τοὺς ἔδωξε καὶ τοὺς εἶπε, γιὰ νὰ κερδίσῃ καιρὸ βέβαια: «Νὰ σκεφθῶ καὶ νὰ γράψω πρῶτα στὴν Ἱερὰ Σύνοδο. Κ' ἐκεῖνοι τοῦ ἀπαντήσανε: «Ἱερὰ Σύνοδος στὸ χωριὸ μας εἶναι οἱ βουλευτάδες μας! Τὴν ἔχεις ἄσχημα σοῦ λέμμε, Πανιερώτατε»! Ἄλλ' ὁ παράνομος Ἰούδας οὐκ ἠβουλήθη συνέναι! Καὶ γι' αὐτὸ τὴν ἄλλη μέρα ξανάστειλε ὅλο τὸ πρεσβυτερίο του γιὰ

νά κάμη ἀνακρίσεις καὶ καταλάβῃ τὴν ἐκκλησι-
σίᾳ. Ἄλλὰ μόλις ἔμπαιναν στὸ χωριό, ξαναγυ-
ρίσανε κι ὅπου φύγη-φύγη, γιατί χιλιάδες χω-
ρικῶν τοὺς περιμένανε νὰ τοὺς ὑποδεχθοῦνε
μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων βέβαια! Κ' ἡ κατα-
κραυγὴ κατὰ τοῦ Δεσπότη μεγάλωνε, κι ὁ φα-
νατισμὸς γιὰ τὸν πάτερ-Λευτέρη πλήθαινε, καὶ
τὸνομά του ἀκουότανε σεβαστὸ ὡς ὅλα τὰ χωριά
μας τώρα, κι ἀποφασίστηκε νὰ πᾶνε χιλιάδες
τῶν χιλιάδων χωρικῶν τὴν ἐρχόμενη Κυριακὴ
στὸ Δεσποτικὸ νὰ γιουχαίσουν τὸ Δεσπότη! Κι ὁ
Δεσπότης σὰν τῷμαθε τὸν ἔπιασε τεταρταῖος
πυρετὸς κ' ἦλθε τέλος στὰ σύγκαλά του, κ' ἐπειδὴ
σύντομα ἔβλεπε πὼς θάπαιρνε τὸ θρόνο του
σὲ ξένες πολιτεῖες, ταπεινώθηκε τόσο πού—δὲν
τὸ πιστεύεις βέβαια, παιδί μου!—πίστεψε κι ὁ
ἴδιος πὼς ὁ πάτερ-Λευτέρης εἶναι στἀλήθεια
θαυματοργὸς κ' ἐπῆγε μόνος του νὰ τὸν βρῇ!
Καὶ κατὰ διαταγὴ τοῦ ἀνεξίκακου πάτερ-Λευτέρη
οἱ συχωριανοὶ του μόλις ἔφτασε στὸ χωριὸ τὸν
ὑποδεχτήκανε μετὰ βαιῶν καὶ κλάδων, γιὰ νὰ τοῦ
ἀποδείξουνε πὼς σέβονται τὸν Ἀντιπρόσωπο
τοῦ Κυρίου, φτάνει μονάχα νὰ μὴ τολμήσῃ
κι ἀρνηθῇ νὰ χειροτονήσῃ παππᾶ τὸ Λευτέρη
των, καὶ τότε Κύριος οἶδε πὼς θάφαινε ἀπὸ
τὸ χωριὸ των. Κι ὁ Δεσπότης καταγοητεύθηκε
ἀπὸ τὴ λαμπρὴν ὑποδοχὴ πού τοῦ κάμανε, ἀπό-
ρησε ὅμως καὶ μὲ τὸ φανατισμὸ των γιὰ τὸ
Λευτέρη των κ' ἐμπῆκε συλλογισμένος πολὺ στὴν
ἐκκλησιὰ καὶ κλείστηκε ὥρες μαζί του μέσα.
Κι ὁ λαὸς ὅσο νὰ βγῇ διπλασιαζόντανε καὶ
τριπλασιαζόντανε ἀπόξω, καὶ περιέμενε μὲ λα-
χτᾶρα ἀνήκουστη τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συνομιλίας
των. Τὶ εἶπαν μεταξύ των ἔμεινε καὶ μένει
ἄγνωστο. Χίλιες γνῶμες ἀκουστήκανε, ἀλλὰ ὅλα
ἦταν λόγια τῆς φαντασίας καὶ τῆς κακογλωσ-
σιᾶς μερικῶν παππάδων, στενῶν φίλων τοῦ
Δεσπότη. Ὁ ἓνας βεβαίωνε πὼς ὁ Δεσπότης
ἄρρησε τόσες ὥρες μέσα στὴν ἐκκλησιὰ γιὰ νὰ
ἐξετάσῃ ὅλα τὰ κατατόπια κ' εὗρηκε μὴν ἀπό-
κρυφη τρῦπα μεγάλη-μεγάλῃ νεοσκαμμένη καὶ
πὼς τάχα τὴν ἀνοίξε ὁ πάτερ - Λευτέρης τὲς
ἡμέρες πού εἶχε γίνῃ ἄφαντος, καὶ συγκοινωνοῦσε
μὲ τὸ χωριό. Ὁ ἄλλος βεβαίωνε πὼς ὁ Δεσπό-
της ἀνακάλυψε πὼς ἦτον ὁ κανδηλανάφτης πού
σήμαινε τὴν καμπάνα ἐκεῖνῃ τὴν Κυριακὴ
συνενοημένοι μὲ τὸν πάτερ-Λευτέρη, πού τὸν

φοβόντανε καὶ τὸν φοβᾶται σὰν Σατανᾶς τὸν
τίμιο Σταυρὸ καὶ ὑποκρίνεται μάλιστα ἀκόμη καὶ
τώρα, λένε πάντα ἐκεῖνοι οἱ συκοφάντηδες παπ-
πάδες, τὸν Ὁξαποδῶ κατὰ διαταγὴ τοῦ πάτερ-
Λευτέρη καὶ τρομάζει ξαφνικὰ τοὺς ἁμαρτω-
λοὺς . . . —Τὶ τρομάζεις ἔτσι, παιδί μου;—
Ὁ τρίτος πάλαι ὑποστήριξε πὼς οἱ συγγενεῖς
τοῦ Λευτέρη συνενοημένοι μαζί του εἶχαν κα-
ταστρώσει μὲ τὸ νῦ καὶ μὲ τὸ οἶγμα ὄλο τὸ
σχέδιο γιὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἱερωσύνη ὁ θαυμα-
τουργὸς παππᾶς. Ἄλλὰ ὄλ' αὐτὰ ἀντὶ νὰ κλο-
νίσουν τὴν πίστι τῶν χωριανῶν στὸ Λευτέρη
των τὴν δυναμώνανε περισσότερο καὶ τοὺς
γεννοῦσανε τὴν ἰδέα πὼς ἀπὸ ζήλεια οἱ παππά-
δες τοῦ Δεσπότη διαδίδανε τέτοιες πρόστυχες
συκοφαντίες. Ἡ μόνῃ ἀλήθεια πού πιστεύω
κ' ἐγὼ εἶναι πὼς ὁ Δεσπότης πῆγε γιὰ μαμμὴ
νὰ βρῇ τὸν πάτερ-Λευτέρη καὶ κάθισε γιὰ
λεχῶνα τόσο γοητεύθηκε ἀπὸ τὴν ἐξυπνάδα
κ' ἐπιδειξιωσύνη τοῦ παππᾶ μας! Καὶ στοὺς ἐπαί-
νους πού τοῦ ἔκαμεν ἔπειτα ἐπρόσθεσε μονάχα
πὼς ὁ Λευτέρης εἶναι πέρα καὶ πέρα τετρα-
πέρατος κι ἂν δὲν τοῦ καρφονόντανε ἡ μαγία
νὰ γίνῃ παππᾶς, δίχως ἄλλο θὰ γινόντανε ὁ
καλύτερος βουλευτὴς τοῦ ἔθνους, κι ἂν εἴξερε
πολλὰ γράμματα, κ' ὑπουργὸς, καὶ καμμὴν
ἡμέρα γιατί ὄχι;—καὶ πρόεδρος τῆς Κυβερ-
νήσεως! . . . Ἀπὸ τὰ λόγια μου αὐτὰ καταλα-
βαίνεις πὼς ὁ Δεσπότης εἶχε πεισθῇ πὼς δὲν
ἦτον μονάχα φωνὴ λαοῦ νὰ χειροτονήσῃ ἱερέα
τὸ Λευτέρη ἀλλὰ καὶ θέλημα θεοῦ. Κι ὅταν βγῆκε
λοιπὸν ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ καὶ τὸν εἶδε ὁ κό-
σμος ἐνθουσιασθήκανε βλέποντάς τον νὰ ἔχῃ σιμά
του καὶ τὸν πάτερ - Λευτέρη πού περπατοῦσε
ταπεινὰ - ταπεινὰ σὰν δούλος παράπλευρα τοῦ
ἀφέντη του. Καὶ προτοῦ νὰ τοὺς πῆ τίποτε ὁ
Δεσπότης ὄλοι φωνάζανε: «Ἄξιος! ἄξιος!» κι ὁ
Δεσπότης εὐλογοῦσε τὰ πλήθη τοῦ φτωχοῦ λαοῦ
χαμογελώντας καὶ μονολογοῦσε, ὅπως βεβαίωνε
ἄποιος πού ἦτον σιμά του: «Μακάριοι οἱ
πτωχοὶ τῷ πνεύματι!» Καὶ τοὺς εἶπε στὸ τέλος
φεύγοντας πὼς θὰ γίνῃ τὸ θέλημά των κι αὐ-
τὸς νίφτει τὰ χέρια του, γιατί, τοὺς ξανάλεγε, ὁ
Λευτέρης σας θὰ γινόντανε μεγάλος ἄνθρωπος,
ἂν ἀκολουθοῦσε πολιτικὸ στάδιο κι ὄχι ἐκκλη-
σιαστικὸ πού θὰ μὲνῃ πάντα παππᾶς ταπεινός.
Καὶ τότε μερικοὶ τοῦ ἀπαντήσανε: «Ὁ ταπει-

νῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται, Δεσπότη μου»! Κ' ἔτσι γιὰ νὰ μὴ σοῦ τὰ πολυλογῶ, παιδί μου, γιατί φθάσαμε κι ὅλα σπίτι μας, σὲ λίγον καιρὸ γίνηκε ἡ χειροτονία εἰς πρεσβύτερον τοῦ παπᾶ-Λευτέρη κ' ἦτον θεϊκὸ πανηγύρι ἡ μέρα ἐκείνη ἡ ἀλησμόνητη. Κι ὁ Δεσπότης ἔφυγε καταφορωμένος ἀπὸ δῶρα τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν καὶ χάρισε μάλιστα κ' ἓνα πολύτιμο σταυρὸ στὸν πάτερ-Λευτέρη χωρὶς νὰ τοῦ χάριση τίποτε ὁ θαυματουργός μας παπᾶς, ἂν καὶ τὰ ἀπύλωτα στόματα μερικῶν παπᾶδων, στενῶν πάντα φίλων τοῦ Δεσπότη, βεβαιώνανε πὼς τοῦ μέτρησε στὰ κρυφὰ παρὰ μὲ τὴν οὐρὰ γιὰ νὰ τοῦ φωνάξῃ μὲ τὴν καρδιά του: «Ἄξιος! ἄξιος!»! ὅταν τὸν χειροτονοῦσε. Καὶ ὅταν ἔφρευγε ὁ Δεσπότης ἀσπάσθηκε πατρικὰ τὸν παπᾶ-Λευτέρη, τὸν εὐλόγησε καὶ τοῦ εἶπε ἀνεξίκακα: «Καὶ εἰς ἀνώτερα τέκνον μου»! Καὶ τὸν κατενώδωσε τὸ χωριὸ μύλλια μακρὰ ἔχοντας ἐπὶ κεφαλῆς τὸ θαυματουργὸ παπᾶ των, κι ὅταν ἀποχωρίζονταν ὁ Δεσπότης εὐλόγησε καὶ τὰ πλήθη, καὶ ὅπως ἔβλεπε τὴν ἀνηκουστην ἀγάπη πὸν ἔδειχναν στὸ Λευτέρη των τοὺς εἶπε μὲ τὴν καρδιά του ὡς τελευταῖον

ἐγκώμιο τοῦ θαυματουργοῦ παπᾶ: «Τοιοῦτος ἔπρεπεν ὑμῖν Ἀρχιερεὺς, τέκνα μου»! Καὶ τὰ κατοπινὰ ἔργα τοῦ πάτερ-Λευτέρη δικαίωσαν τοὺς λόγους τοῦ Δεσπότη, γιατί πολλὰ θαύματα ἔκαμε ἀπὸ τότε καὶ κάνει ἀκόμη. Μήπως καὶ σήμερα δὲν θαυματουργήσε σὲ σένανε, παιδί μου, κ' ἔσωσε τὴν ψυχὴ σου ἀπὸ τὸ φοβερὸ ἐγκλημα πὸν ἔκαμες νὰ κλέψῃς χρήματα ἀπὸ τὸ δίσκο τῆς ἐκκλησιᾶς; Εἶμαι βέβαιος πὼς καὶ νὰ θελήσῃς ἄλλη φορὰ νὰ ὑποπέσῃς σὲ τέτοιο κακούργημα δὲν θὰ τὸ κάμῃς ποτὲ, ὕστερα πὸν σὲ διάβασε ὁ πάτερ-Λευτέρης ὁ θαυματουργός! Θὰ τὸ ξανακάμῃς, παιδί μου;

— Ποτέ! ποτέ! πατέρα μου! ἐφώναζα ἔντρομος.

— Γεῖά σου, παιδί μου! Πᾶρε τώρα μισὸ φράγκο νάγοράσῃς ὅ,τι θέλεις!

— Ὅχι! ὄχι! δὲν θέλω, πατέρα μου! δὸς το τοῦ παπᾶ-Λευτέρη! δὲν θέλω! δὲν θέλω γιὰ ἓνα χρόνον*λεφτά!

— Καλὸ σημεῖο! ἐμονολόγησε καὶ πάλαι ὁ πατέρας μου. Τὸ παιδί μου σώθηκε, δόξα σοι ὁ θεός! Σ' εὐχαριστῶ, πάτερ-Λευτέρη μου θαυματουργέ! Σ' εὐχαριστῶ!

ΙΩ. Α. ΓΚΙΚΑΣ

ΚΡΗΤΗ

Ἄπ' τὸ γαλάζιο πέλαγος σὲ ξαγναντεύω Κρήτη!
Τοῦ δειλινοῦ τὰ σύννεφα χρυσὸ σοῦ πλέκουν στέμμα
Κι ὁ Ἥλιος, βασιλεύοντας κατὰ τὸν Ψηλορείτη
Σμίγει τὸ αἶμα τοῦ οὐρανοῦ μὲ τὸ δικό σου τὸ αἶμα.

(ΑΠΟ ΤΗΝ "ΠΑΓΑΝ ΛΑΛΕΟΥΣΑΝ")

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΚΡΗΤΗΣ

Ο ΞΑΡΜΑΤΩΜΕΝΟΣ

Ἄντρες, γιάντα μὲ διώχνετε, γιάντα μ' ἀπελαλαῖτε;
Ὅξω γιὰτ' εἶμαι μοναχὸς κ' εἶμαι ξαρματωμένος
Μ' ἀφήστε με ν' ἀρματωθῶ, νὰ βάλω τάρματά μου
Νὰ ἰδῆτε τότες πόλεμο πού πολεμοῦν οἱ ἄντρες,
Νὰ ἰδῆτε ἄντρες τοῦ σπαθιοῦ, κι ἄντρες γιὰ τὸ τουφέκι.